

بسم الله الرحمن الرحيم

موضوع مقاله: نقش دعا از منظر امام سجاد (علیه السلام)

نگارش و تدوین: هاجر احمدی، آرزو شمگانی،

اعظم میرزایی، فاطمه هاشمی، خدیجه عرب

استاد راهنما: خانم فاطمه گلشادی

حوزه علمیه: الزهرا سلام الله علیها شهرستان چادگان

بهمن ماه ۱۳۹۷

چکیده

یکی از عمیق‌ترین نیازهای انسان، ارتباط او با خداوند است. رابطه تکوینی و فقر ذاتی انسان نسبت به خدا فطرت خداجویی انسان را اشباع نمی‌کند. بنابراین انسان نیازمند ارتباطی اختیاری با خداوند است که جلوه‌ای از فقر ذاتی اوست. این ارتباط اختیاری که بالطبع متضمن گفتگو با خداوند است می‌تواند پاسخی به فطرت خداجوی انسان باشد و نیاز ذاتی او را در مرتبه فعل اختیاری تأمین نماید. گفتگو با خداوند که می‌تواند شکل‌ها و شیوه‌های متعددی را به خود اختصاص دهد، دعا و نیایش نام دارد که یکی از مهم‌ترین جنبه‌های فرهنگ دینی است. یعنی همه ادیان الهی بر طبق فطرت انسانی به بحث دعا و نیایش پرداخته‌اند. در دین مبین اسلام نیز، دعا یکی از زمینه‌های ارتباط با خداست، و چون انسان‌ها دارای مراتب مختلف هستند، دعا نیز دارای مراتب متفاوت خواهد بود. مراتب مختلف دعا در متون دینی نیز مورد توجه قرار گرفته است. صحیفه سجادیه در این زمینه یک منبع غنی است. لذت دعا و جلوه‌های زیبای آن در این مراتب متفاوت است.

این تحقیق به روش کیفی با عنوان تحلیل مضمون با محوریت کته‌گری انجام شده است که در ابتدا بیانات استخراج شده است و سپس کدهای اولیه و سپس کدهای ثانویه و در پایان هسته مشخص گردیده است این شیوه جدید است و اولین بار است که در حوزه‌های علمیه انجام می‌شود.

کلید واژه: دعا- امام سجاد(علیه السلام)-صحیفه سجادیه-مناجات

فهرست مطالب

۱.....	مقدمه
3.....	تعریف دعا و ارکان آن
3.....	نگاههای مختلف به دعا
5.....	دعا در قرآن و حدیث
6.....	مفهوم دعا در مورد انسان
6.....	حقیقت دعا
7.....	تعریف دعا در ادیان مختلف
7.....	دعا در دین یهود
8.....	دعا در دین مسیحیت
11.....	جدول
12.....	نتیجه گیری
13.....	منابع و مأخذ

هر چیز. پس با دلیری نزدیک به تخت فیض بیابیم تا رحمت بیابیم و فیضی را حاصل کنیم که در وقت ضرورت ما را اطاعت کند.

و چون شما در حضور کسی دعا می‌کنید که شاه شاهان و خدای خدایان، خالق زمین و آسمان می‌باشد پس با تکریم و احترام به حضور او می‌آیند ولی در عین حال می‌دانید که خداوند ما با محبت شماس است که برای ما فکر می‌کند نگران شماس است و از داشتن مصاحبت با شما لذت می‌برد، سپس شما می‌توانید با قلبی آرام و شادمان به حضور او بیایید چرا که می‌دانید او شما را از هر کسی دیگری بیشتر دوست دارد و همیشه نیز دوست خواهد داشت. هنگامی که مسیح را به صلیب می‌کشیدند گفت: «اگر چیزی به اسم من طلب کنید من آن را به جا خواهم آورد.»^۱

پولس رسول معتقد است که بدون اینان تحصیل رضامندی او محال است زیرا هر که تقرب به خدا جوید لازم است که ایمان آورد.

دعا جایگاه ویژه‌ای در دین مسیحیت دارد و اول از همه چیز به دعا سفارش شده است چنانچه پولس رسول می‌گوید: «پس از همه چیز اول، سفارش می‌کنم که صلوات و دعاها و مناجات و شکرها را برای جمیع مردم بجا آورند؛ به جهت پادشاهان و جمیع صاحبان منصب تا به آرامی و استراحت و با کمال دینداری و وقار، عمر خود را به سر ببریم، زیرا که این نیکو و پسندیده است.»^۲

و نیز در انجیل آمده که از خدا سپاسگذاری کنید و می‌فرماید: «در تمامی یادگاری شما خدای خود را شکر می‌گذارم، و پیوسته و در هر دعای خود برای جمیع شما به خوشی دعا می‌کنم، به سبب مشارکت شما برای انجیل از روز اول تا به حال.

چونکه به این اعتماد دارم که او که عمل نیکو را در شما شروع کرد، آن را تا روز عیسی مسیح به کمال خواهد رسانید. و برای این دعا می‌کنم تا محبت شما در معرفت و کمال فهم، بسیار افزونتر شود تا چیزهای بهتر را برگزینید و در روز مسیح بی‌غش و بی‌لغزش باشید و پر شوید از میوه عدالت که بوسیله عیسی مسیح برای تمجید خداست.»

^۱ . انجیل یوحنا، باب ۱۴، آیه ۱۴

^۲ . رساله اول پولس رسول به تیموتائوس، باب ۲، آیات ۲-۴

مسیحیان معتقدند همانطور که عیسی دعا کرد تا روح القدوس در زندگی شاگردانش عمل کند ما نیز می‌توانیم دعا کنیم.

ستایش و پرستش و شکرگزاری خدا برای قدوسیت و پاکی او که از گناه متنفر است و نمی‌تواند با گناه سازش کند، برای محبت عظیم او که انسان گناهکار را آنقدر دوست داشت که یگانه فرزند روحانی خود عیسی را به خاطر ما فدا کرد برای فیض و رحمت و بخشش بیکران او که گناهانمان را در اتحاد با مسیح و به دلیل خون ریخته شده او بخشیده و ما را از گناه و نتایج شوم آن نجات داده، برای عظمت و قدرت و شکوه و جلال او و برای همه وعده‌ها و برکات و نعمتهای بی‌دریغ او در عیسی مسیح خداوند و منجی ما.

وقتی که به گناه خود اعتراف می‌کنند باعث می‌شود که رابطه آنها با خدا صمیمی و شفاف شود و...

بطور کلی آنها (مسیحیان) گفتگو با خدا و ستایش و پرستش او را بطور عادی و روزانه در وقت و بی‌وقت انجام می‌دهند و دعا قسمتی از زندگی آنهاست. این دستور پولس رسول که «پیوسته دعا کنید»^۱

مسیحیان بخصوص ارتدوکس‌ها نیایش خاصی در منزل نیز دارند، رسم انجام نیایش‌های خانوادگی، گرچه نسبت به گذشته کمتر عمومیت دارد، اما در دنیای ارتدوکس معاصر هم باقی است. در خانه هر ارتدوکس به طور سنتی کنج یا تاقچه‌ای برای شمایل وجود دارد که در جلوی آن چراغی روشن است. عود به کار می‌رود و دعا‌های خانوادگی خوانده می‌شود: در اینجا، همانند کلیسا، نیایشگر ارتدوکس مفهوم «ملکوت روی زمین» را احساس می‌کند. از طریق دعا‌های ویژه خانه، مزرعه، محصول، رمه گاو و گله‌ها، سلسله نیایش‌های سال مسیحی تماماً با زندگی اهل خانه و چرخه کشاورزی زمین پیوند خورده است. کتاب نیایش‌ها در بردارنده نیایشهایی است برای بذرافشانی، خرمن کوبی و و حتی تمیزکردن کوزه‌ها. عبارت ارتدوکس‌ها آخرت بینانه و در عین حال همگانی و عملی است.^۲

تحقیق میدانی از کلام گهربار امام سجاد علیه السلام در صحیفه سجادیه

^۱ . رساله پولس رسول به فیلیپیان، باب ۱، آیات ۳-۱۱

^۲ . ویر، کالستوس، «مسیحیت شرقی» ترجمه حمید بخشنده، مجله هفت آسمان، شماره ۲۵، ص ۱۱۲

ردیف	متن دعا	کد اولیه	کد ثانویه	هسته
۱	واتبعها بالدعاء الى ملتك	اصرار بر دعا	فرمان به دعا	الدعاء مفتاح الفرج
۲	و انا يا الهی عبدک الذی امره بالدعاء	فرمان به دعا		
۳	اللهم فها انا ذا قد جنتک مطيعا لامرک فيما امرت به من الدعاء ... ادعوني استجب لكم	امر به دعا		
۴	يا من ضمن لهم اجابة الدعاء	اجابت دعا	اجابت دعا	
۵	و كن لدعائي مجيبا و من ندايی قريبا	اجابت دعا		
۶	ولا ترذ دعائي على رذا فاني لا اجعل لك ضدا و لا ادعو معك ندا	اجابت دعا		
۷	و حست على الدعاء و وعدک الاجابة	وعده اجابت دعا		
۸	 و يستجاب لها دعاونا	درخواست اجابت دعا		
۹	و اسمع نجواى و استجب دعايی	درخواست اجابت دعا		
۱۰	و تعرفى الاجابة فى دعايی	فهماندن اجابت دعا به بنده		
۱۱	بل وجدک لدعائي سامعا	اجابت دعا از سوى خدا بخاطر فضل و کرمش		
۱۲	و کاشف فى الدعاء اليک حامته	در خواست در دعا	عوامل دعا	
۱۳	فلا تنس لهم ا.. ما ترکوا.. وکانوا مع رسولک دعاة لک اليک	دعوت به سوى خدا		
۱۴	اللهم صل على ... و اجعلنا من دعاتک الداعين اليک	دعا برای ديگران		
۱۵	وشوق ثواب الموعود حتى اجد لذه ما ادعوك له	دعا برای لذت بردن از نام خدا		
۱۶	واغفر لي بدعائي لهما	دعا سبب آمرزش		
۱۷	و من دعائي لهم رحمتک	در خواست رحمت با دعا		
۱۸	انک رحيم بمن دعاک و مستجيب لمن ناداک	مهربانی با درخواست کننده	نقش معبود در دعا	
۱۹	و يا من لا يعينيه دعاء الداعين	خدا خسته از دعاها نمی شود		
۲۰	هل انت يا الهی راحم من دعاک فابلق فى الدعاء؟	رحمت بر دعا کننده		
۲۱	و اجعلنى ممن يدعوك مخلصاً فى الرخاء دعاء المخلصين	دعا هنگام درماندگی دعای بيچارگان		
۲۲	المضطرين لك فى الدعاء	دعا هنگام آسودگی دعای مخلصان		
۲۳	و لا يتفق احد معک فى دعائي	دعای والا		
۲۴	فيما لى منه بدعوه هى اسمع لديک من دعائي	اشاره به مراتب دعا	مراتب دعا	

نتیجه گیری:

نتیجه آن که دعا در ذات هر انسانی نهفته است، اما هرچه به توحید ناب نزدیک تر شویم، دعا اوج بیشتری می گیرد، تشیع توحید ناب است، و لذا دعا نیز در این مکتب، جایگاهی متمایز و والاتر از سایر مکاتب و مذاهب به خود اختصاص داده است که عبارات پرمحتوا، نورانی و الهی و عارفانه آن و گرایش خاص همگان به این ادعیه ها بهترین دلیل گویای این مدعا است. صحیفه سجادیه در زمینه دعا و نیایش یک منبع غنی است. صحیفه سجادیه همانطور که گفته شد بعد از نهج البلاغه بزرگترین نمونه از تالیفات ادیبانه ای است که از زبان ائمه بیان شده و بهترین نوع تشریح فلسفی موضوعات خداشناسی و اخلاقی است که امام سجاد علیه السلام در آن عصر خفقان و ظلمت برای آموزش مؤمنین ترجیح دادند آن آموزه ها را به صورت دعا بیان نمایند .

منابع و مأخذ:

۱. اکهن، راب، گنجینه ای از تلمود، ترجمه امیرفریدون گرگانی، چاپ زیبا، ۱۳۵۰، ص ۱۰۰
۲. انترمن، آلن، باورها و آئین های یهودی، ترجمه رضا فرزین، قم، مرکز مطالعات و مذاهب، ۸۵، ص
۳. الکافی: ج ۱ ص ۲۳ ح ۱۴، علل الشرایع: ص ۱۱۵ ح ۱۰، الخصال: ص ۵۹۱ ح ۱۳، المحاسن: ج ۱ ص ۱۹۷ ح ۲۲ کلها عن سماعة بن مهران، بحار الأنوار: ج ۱ ص ۱۱۱ ح ۷.
۴. انجیل مرقس، باب ۱۱، آیه ۲۵
۵. انجیل یوحنا، باب ۱۴، آیه ۱۴
۶. رساله پولس رسول به فیلیپیان، باب ۱، آیات ۳-۱۱
۷. رساله اول پولس رسول به تیموتاوس، باب ۲، آیات ۲-۴
۸. کتاب مقدس، رساله پولس رسول به فلیمون، انتشارات ایلام، ۱۹۹۷، آیات ۷-۴
۹. کتاب مقدس، انجیل لوقا، باب ۱۱، آیات ۴-۲
۱۰. نضره النعیم: ج ۵ ص ۱۹۰۴
۱۱. ویر، کالیستوس، «مسیحیت شرقی» ترجمه حمید بخشنده، مجله هفت آسمان، شماره ۲۵، ص ۱۱۲
۱۲. سایت اندیشه قم، برگرفته از مقاله «دعا در سایر ادیان و مذاهب»

۱۳. <http://www.bonyadedoa.com>

۱۴. <http://www.hadith.net>